

Хоменко О. А.
аспірант

Подільського державного аграрно-технічного університету

Khomenko A. A.
Postgraduate

State Agrarian and Engineering University in Podilya

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ УПРАВЛІННЯ

FINANCIAL SAFETY OF ENTERPRISES OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX AND ORGWARE OF HER MANAGEMENT

Анотація. У роботі обґрунтовано сутність та сформовано структуру організаційного забезпечення управління фінансовою безпекою як ключової складової економічної безпеки підприємств агропромислового комплексу. Визначено основні параметри формування організаційного забезпечення в системі фінансової безпеки підприємства. Досліджено структурний аспект організаційного забезпечення з метою визначення найбільш доцільних методів, інструментів та документального супроводу для управління системою фінансової безпеки підприємства. Розглянуто особливості організації управління фінансовою безпекою. Обґрунтовано значення забезпечення управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України.

Ключові слова: організаційне забезпечення, фінансова безпека, економічна безпека, управління фінансовою безпекою, загроза, ризик.

Вступ та постановка проблеми. Функціонуючи в умовах невизначеності та постійної дестабілізації економіки, вітчизняні підприємства стикаються з різними загрозами та ризиками, які призводять до зростання небезпеки передусім стосовно їх фінансової сфери, яка є основою діяльності господарюючих суб'єктів агропромислового комплексу.

Стабільність функціонування та темпи розвитку підприємств у ринковій економіці обумовлюється багато в чому станом його фінансів, саме тому дослідження проблем забезпечення фінансової безпеки було і залишається актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням фінансової безпеки підприємства займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: О. Арєф'єва, О. Барановський, І. Бланк, К. Горячева, Л. Донець, О. Захарова, Т. Іванюта, А. Козаченко, С. Мочерний, В. Мунтіян, М. Реверчук, С. Покропивний, Л. Птащенко, А. Штангрет та ін. Попри сформовану теоретико-методичну базу в питаннях дослідження фінансової безпеки підприємств складний характер фінансових відносин суб'єктів господарювання постійно спонукає до пошуку нових ідей у системі врегулювання даного питання.

Зважаючи на фактичну відсутність теоретичних та практичних розробок щодо забезпечення та управління фінансовою безпекою сільськогосподарських формувань, визначено необхідність здійснення управління фінансовою безпекою як гарантування стійкого фінансового стану підприємства.

Метою даної роботи є дослідження поняття організаційного забезпечення як координатора формування стійкого і чіткого механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств агропромислового комплексу, що є запорукою його стабільного розвитку.

Результати дослідження. Сільськогосподарські підприємства посідають визначальне місце у розвитку сільських територій. Для більшості сіл вони залишаються

основним джерелом робочих місць та соціального відтворення. Саме тому управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств має не лише суто економічний характер, а й глибокий соціальний аспект.

Фінансова безпека сільськогосподарського підприємства – це такий стан його господарських ресурсів, що забезпечує раціональну галузево-організаційну структуру підприємства, враховуючи географічне розташування та природно-кліматичні умови його діяльності, за якого воно здатне ефективно протидіяти можливим загрозам внутрішнього й зовнішнього середовища, а також досягати поставлених цілей і завдань на основі реалізації обраної ним стратегії розвитку.

Концептуальні засади Закону України «Про основи національної безпеки України» постали як домінуючі основи визначення фінансової безпеки з точки зору макроекономічних процесів регулювання в дослідженнях відомих вітчизняних учених. Значна кількість дослідників розглядають питання забезпечення фінансової безпеки на макrorівні в контексті формування національної або економічної безпеки країни, галузі, сектору [1, с. 84]. Такого методичного підходу додержуються В.М. Мельник [2, с. 113] та О.В. Гривківська [3, с. 181], які серед основних елементів фінансової безпеки розглядають бюджету, валютну, грошово-кредитну, боргову, безпеку страхового і фондового ринків, банківську безпеку.

Фінансова безпека – це поняття, що вміщує комплекс методів, засобів і заходів захисту економічних інтересів держави на макrorівні, корпоративних структур, фінансової діяльності суб'єктів господарювання на мікрорівні. Визначення поняття фінансової безпеки є досить складним і неоднозначним. Кожен автор подає власне трактування, але переважна група науковців розглядає фінансову безпеку підприємства як складову економічної безпеки.

Фінансова безпека підприємств агропромислового комплексу у вузькому розумінні – це їх здатність функціонувати в якості суб'єктів господарювання за існуючого

рівня ресурсного забезпечення та обраної спеціалізації виробництва.

Фінансова безпека підприємств агропромислового комплексу в широкому розумінні – це їх здатність досягти належного рівня конкурентоспроможності за будь-якого ступеня впливу можливих ризиків і загроз.

Організаційно-економічні засади управління фінансовою безпекою сільськогосподарських підприємств повинні будуватися на основі реалізації чітко визначеної її стратегії. Вона, своєю чергою, має виходити з наявного їх виробничого потенціалу. Ця стратегія є основним внутрішнім орієнтиром формування економічної безпеки сільськогосподарського підприємства, що задає параметри всього її розвитку. Стратегія економічної безпеки сільськогосподарських підприємств повинна максимально враховувати можливі чинники як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що можуть перешкоджати в процесі її реалізації.

Відповідно до Концепції сталого розвитку фінансової безпеки сільського господарства (Sustainable Development Conception), сталий розвиток досліджують як певний процес, що підлягає керуванню, який базується насамперед на системному підході та сучасних інформаційних технологіях. Саме вони сприяють швидкому моделюванню різних векторів розвитку галузі, а також передбачають високу точність прогнозування їх результатів, можливість обрати максимально раціональний варіант. Концепцію може бути використано як імперативну настанову в управлінні фінансовою безпекою підприємств сільського господарства, зорієнтовану на їх розвиток [4, с. 36].

Концепції стратегічного управління (Strategic Management Conceptions) стосуються безперервних процесів оцінки зовнішнього середовища, формулювання організаційних цілей, ухвалення рішень, направлених на створення і утримання конкурентних переваг, здатних забезпечити прибутковість у довгостроковій перспективі для забезпечення фінансової безпеки сільського господарства. Втім, такі концепції, будучи зорієнтованими на «потреби завтрашнього дня», торкаються й питань розробки докладного тактичного плану, направлено на поетапне здійснення обраної стратегії. Концепція є підґрунтям управління фінансовою безпекою на засадах «твердих змін» та настановою такого управління, зорієнтованого на досягнення стратегічних цілей підприємства. Слід зазначити, що світова практика підприємництва виявила, що організації, які досягли значних результатів у конкурентній боротьбі, завдячують цьому впровадженню концепції стратегічного управління.

Дослідження теорії та практики функціонування агропромислових підприємств дало змогу визначити основні аспекти формування їхньої фінансової безпеки:

1) системоутворюючим фактором формування фінансової безпеки є рівень забезпеченості підприємств ресурсним потенціалом, зокрема фінансовими ресурсами;

2) фінансова безпека формується шляхом забезпечення збалансованої структури капіталу та активів, фінансових потоків та зобов'язань підприємства, що віддзеркалюється у формуванні фінансової архітектури розвитку суб'єкта господарювання;

3) фінансова безпека є домінуючим чинником, який визначає фінансовий стан та рівень ліквідності підприємств; забезпечує можливості нарощування інвестиційних потоків та підвищення інвестиційного рейтингу підприємств агропромислового виробництва;

4) кількісно відображається в покращанні показників фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; є основою підвищення ринкової вартості агропро-

мислового бізнесу, реалізації його фінансових стратегій розвитку та інтересів власників;

5) дає змогу проводити своєчасний моніторинг та нівелювати фактичні та потенційні ризики і загрози та реалізувати довгострокову фінансову стратегію розвитку підприємств.

Головним критерієм забезпечення фінансової безпеки вітчизняних підприємств є здатність протидіяти наявним і можливим ризикам, загрозам та дії несприятливих факторів внутрішнього та зовнішнього характерів.

Ефективність функціонування системи фінансової безпеки підприємства напряму залежить від механізмів її забезпечення. Механізм забезпечення фінансової безпеки – це певний набір інструментів, таких як методи, засоби, ресурси, нормативно-правова база та управлінський хист, які, взаємодіючи між собою, покликані досягати поставлених цілей на шляху вирішення питання забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства відбувається шляхом здійснення певних дій над її об'єктами, серед яких прибуток, джерела й об'єми фінансових ресурсів, структура капіталу, структура грошових потоків, структура активів, інвестиції, фінансові ризики, система фінансових інновацій і т. д. [5]. Необхідно підкреслити, що ефективність функціонування такого механізму найбільшою мірою визначається рівнем організаційного забезпечення, що виконує роль певного зв'язуючого фактору між усіма суб'єктами та об'єктами безпеки.

Саме організаційне забезпечення, яке покликане сприяти чіткості контролю рівня безпеки через формування необхідної внутрішньої документації, обов'язків працівників фінансової сфери стосовно гарантування безпеки, здатне забезпечити ефективне регламентування системи фінансової безпеки.

Узагальнюючи вищеподані трактування та враховуючи суть поняття фінансової безпеки підприємства, на нашу думку, організаційне забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства можна визначити як комплекс внутрішніх положень і правил, які регламентують створення умов для гарантування потрібного для існування та розвитку рівня безпеки за рахунок забезпечення системи фінансової безпеки необхідними ресурсами, організації взаємозв'язків між окремими елементами системи та суб'єктами зовнішнього середовища, адаптації системи до зміни умов функціонування та удосконалення для забезпечення її стійкості та життєздатності.

Метою організаційного забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства є підтримка його стійкого фінансового стану та забезпечення умов для стабільного функціонування і розвитку підприємства згідно з наміченими цілями.

Основними складовими організаційного забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства є:

– організація ресурсного забезпечення, яке включає в себе фінансові, кадрові, інформаційні та матеріально-технічні ресурси;

– організація внутрішньої служби безпеки;

– розроблення та удосконалення методичного забезпечення;

– розроблення та удосконалення документації, що регламентує правові аспекти дії суб'єктів безпеки;

– організація взаємовідносин із зовнішніми суб'єктами безпеки.

Організаційне забезпечення можливо розглядати в двох аспектах – динамічному та структурному.

Динамічний (процесний) аспект організаційного забезпечення полягає в організації, координації та контр-

олі всіх процесів, що протікають у системі фінансової безпеки підприємства, найбільшою мірою це стосується фінансових операцій.

Структурний аспект полягає в організації всіх елементів в одну структуру і передбачає структурування методів, засобів, інструментів і технологій у процесі здійснення діяльності по забезпеченню фінансової безпеки підприємства, а також сукупність нормативно-правової документації, яка регламентує діяльність системи фінансової безпеки підприємства згідно з чинним законодавством та відповідно до поставлених цілей підприємства.

У процесі структуризації, тобто визначення необхідних складових елементів організаційного забезпечення, вибір методів та інструментів для управління фінансовою безпекою підприємства визначає і перелік необхідного документального супроводу, а також системи зв'язків між елементами системи фінансової безпеки підприємства.

Організаційне забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства – це система субординаційних, координаційних та взаємозалежних зв'язків усередині підприємства та за його межами, а також сукупність організаційних методів аналізу, контролю, звітності, проектування та правових норм, утілених у внутрішні нормативні документи, за допомогою яких підприємство здатне захиститися від негативного впливу зовнішнього середовища та унеможливити виникнення внутрішніх викликів, загроз та ризиків, тим самим гарантуючи безпечні умови для розвитку.

Одним із найважливіших напрямів забезпечення фінансової безпеки підприємств агропродовольчої сфери є своєчасне проведення антикризових заходів, тобто підприємство повинно розробити антикризову програму [6, с. 101].

Отже, основними завданнями безпеки підприємств агропромислового комплексу є: зміцнення дисципліни праці та підвищення її продуктивності; захист законних прав та інтересів керівників і персоналу; формування та

захист інтелектуального потенціалу; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції; інформаційне забезпечення діяльності; запровадження світових стандартів у діяльність та освоєння нових технологій виробництва; недопущення або мінімізація залежності підприємства від недобросовісних партнерів.

Забезпечення фінансової безпеки на рівні підприємства залежить від економічних, організаційних та інших заходів держави щодо підтримання її на належному рівні. Простежується тісний зв'язок між ринковими перетвореннями у фінансово-кредитній сфері країни та зростанням рівня забезпеченості фінансової безпеки підприємств.

Фінансова безпека держави виступає як такий стан фінансово-кредитної сфери держави, що характеризується збалансованістю та якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання та населення і в цілому ефективного функціонування національної економічної системи та соціальний розвиток.

Висновки. Функціонування системи фінансової безпеки підприємства, головне завдання якої полягає в гарантуванні стійкого фінансового стану підприємства як запоруки його стабільного розвитку, пов'язано із науково організованою взаємодією всіх елементів системи, що є неможливим без організаційного забезпечення, яке, будучи сформованим відповідно до масштабів та специфіки діяльності певного суб'єкта господарювання, регламентує процес гарантування фінансової безпеки. Відтак, вважаємо, що проблема організаційного забезпечення сьогодні потребує подальшого дослідження, результати якого повинні сприяти підвищенню рівня фінансової безпеки підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью / И.А. Бланк. – К. : Ника-центр, 2004. – 784 с.
2. Мельник В.М. Фінансова архітектура національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансової діяльності : [монографія] / В.М. Мельник, Н.В. Бичкова. – Тернопіль : Астон, 2012. – 244 с.
3. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства : [монографія] / О.В. Гривківська. – Тернопіль : Астон, 2012. – 340 с.
4. Акименко В.В. Механізм управління фінансовою самодостатністю регіону / В.В. Акименко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2013. – № 25(1). – С. 35–42.
5. Штангрет А.М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення : [монографія] / А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, М.М. Караїм. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2012. – 288 с.
6. Шамрай М.І. Методика оцінки фінансової складової економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / М.І. Шамрай // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2011. – Вип. 2. – С. 101–106.

Анотація. В роботі обоснована сутність і створена структура організаційного забезпечення управління фінансовою безпекою як ключової складової економічної безпеки підприємств агропромислового комплексу. Визначені основні параметри формування організаційного забезпечення в системі фінансової безпеки підприємства. Детально розглянуто структурний аспект організаційного забезпечення з метою визначення найбільш цілеспрямованих методів, інструментів, а також документального супроводу для управління системою фінансової безпеки підприємства. Розглянуті особливості організації управління фінансовою безпекою. Обосновано значення забезпечення управління фінансовою безпекою підприємств агропромислового комплексу на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України.

Ключевые слова: організаційне забезпечення, фінансова безпека, економічна безпека, управління фінансовою безпекою, загроза, ризик.

Summary. The article substantiates the essence and formed structure of organizational support financial management security, as a key component of economic security of enterprise of agroindustrial complex. The main parameters of formation of organizational support in the system of financial security company. Investigated the structural aspect of organizational support, for the purpose of determining the most appropriate methods, tools and documentary support, to manage the system of financial security company. The features of organization of management financial safety are considered. The value of providing of management financial safety of enterprises of agroindustrial complex is reasonable on the modern stage of socio-economic development of Ukraine.

Key words: organizational support, financial security, economic security, management financial safety, threat, risk.